22.3.2017

Liikenne- ja viestintävaliokunnan vastinepyyntö 17.3.

Katsastuslainsäädännön uudistamista koskevat asiantuntijalausunnot

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä vastinetta valiokuntaan saapuneista asiantuntijalausunnoista koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 9/2017). Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa vastineenaan seuraavaa:

Katsastussääntelystä ja sen merkityksestä

Katsastuksen yhteydessä varmistetaan, että ajoneuvo ja sen varusteet ovat juuri sillä hetkellä säädösten edellyttämässä kunnossa ja että ajoneuvon päästöt ovat säädösten mukaiset. Katsastuksen yhteydessä myös valvotaan ajoneuvoon kohdistuvien verojen ja maksujen maksamista. Ajoneuvojen kunto on tärkeässä roolissa, kun liikenteessä aiheutuvia onnettomuuksia pyritään vähentämään.

Ajoneuvojen katsastusvelvollisuus ei ole ainoa ajoneuvojen liikennekelpoisuuden parantamiseen tähtäävä säännös. Keskeisin liikennekelpoisuuteen vaikuttava säännös on ajoneuvolakiin sisältyvä huolehtimisvelvollisuus. Ajoneuvon omistaja tai hänen sijastaan rekisteriin ilmoitettu haltija sekä ajoneuvon kuljettaja vastaavat ajoneuvon liikennekelpoisuudesta (ajoneuvolain 9 §).

Valtaosa suomalaisista noudattaa säännöstä asianmukaisesti ja huolehtii ajoneuvojensa kunnosta sekä omasta ja muiden turvallisuudesta. Lisäksi poliisi valvoo tien päällä ajoneuvojen liikennekelpoisuutta. Jos havaitaan, ettei liikenteessä käytetty ajoneuvo rakenteeltaan, varusteiltaan tai kunnoltaan täytä säädettyjä vaatimuksia, voidaan sen käyttö kieltää (ajoneuvolain 84 §). Käyttö- ja ajokiellon sekä korjausvelvoitteen laiminlyönnistä voidaan tuomita ajoneuvorikkomuksesta sakkoon (ajoneuvolain 96 §).

Katsastustoiminta toimii huolehtimisvelvoitteen tehosteena ja täydentävänä järjestelmänä ajoneuvojen liikennekelpoisuutta edistettäessä. Toiminnalla halutaan varmistaa tietty vähimmäistaso ajoneuvon kunnolle. Päävastuu ajoneuvon päivittäisestä kunnosta huolehtimisessa on kuitenkin sen omistajalla, haltijalla ja kuljettajalla. Määräaikaiskatsastuksilla ei voida korvata ajoneuvojen päivittäisestä kunnosta huolehtimista.

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) ei täten voi yhtyä Yksityisten Katsastustoimipaikkojen Liiton (YKL) näkemykseen siitä, että katsastustoiminta olisi ainoa liikennevälineiden turvallisuuteen ja ympäristöystävällisyyteen vaikuttava tapahtuma, johon sääntelyllä voidaan vaikuttaa. Lisäksi LVM toteaa, että on olemassa runsaasti esimerkiksi ajoneuvokannan nuorentami-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

seen liittyviä sääntelyratkaisuja, joilla olisi merkittäviä liikenneturvallisuutta edistäviä ja ympäristöhaittoja vähentäviä vaikutuksia.

Riippumattomuusvaatimusten poistaminen

Hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus riippumattomuusvaatimusten poistamisesta rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuksia sekä ajoneuvojen yksittäishyväksyntöjä harjoittavilta toimijoilta. Valtaosa lausunnonantajista on pitänyt riippumattomuusvaatimusten poistoa tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena elinkeinotoiminnan järjestämisen kannalta. LVM yhtyy näkemyksiin.

YKL on lausunnossaan todennut, ettei riippumattomuusvaatimusten poistaminen lisää kilpailua. LVM huomauttaa, ettei riippumattomuusvaatimusten poistolla tavoitella kilpailun lisäämistä, vaan sen tarkoituksena on poistaa tarve epätarkoituksenmukaisille yritysjärjestelyille, jota nykyinen sääntely aiheuttaa.

Lisäksi YKL toteaa lausunnossaan, että EU:n katsastusdirektiivi edellyttää katsastusten riippumattomuutta. EU:n uuden katsastusdirektiivin (2014/45/EU) edellyttävän, että katsastusasemat varmistavat katsastusten objektiivisuuden ja laadukkuuden (12 artiklan 2 kohta). Kriteerejä objektiivisuudelle ei ole direktiivissä tarkemmin määritelty, vaan mahdolliset lisätoimenpiteet jäävät kansallisesti säädettäväksi. Lisäksi katsastusdirektiivi edellyttää, ettei katsastuksia tehdessään katsastajalla saa olla mitään eturistiriitoja, jotta asianomainen jäsenvaltio tai toimivaltainen viranomainen saa riittävän varmuuden puolueettomuuden ja objektiivisuuden säilymisestä (13 artiklan 4 kohta). LVM katsoo, että Suomessa hallintolakiin sisältyvät esteellisyyssäännökset ja katsastustoiminnan valvonta riittävät takaamaan katsastustoiminnan puolueettomuuden direktiivin edellyttämällä tavalla.

Määräyksenantovaltuudet

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voisi antaa määräyksiä määräaikaiskatsastuksen tarkastuskohteista ja -menetelmistä, vikojen ja puutteellisuuksien luokittelusta, katsastustodistuksesta sekä katsastuksessa tarvittavista ajoneuvon teknisistä tiedoista ja niiden toimittamisesta.

Asiasta lausuneet lausunnonantajat pitivät hyvänä, että ajoneuvotekniikan kehittyessä voidaan joustavasti ottaa käyttöön uusia tarkastusmenetelmiä. LVM yhtyy näkemykseen.

Autokatsastajat (AK) ry on lisäselvityksessä todennut, ettei esityksessä olla huomioitu uusien tarkastuskohteiden käyttöönottoa. Väite on virheellinen. Tarkemmista tarkastusmenetelmistä ja -kohteista säädettäisiin Liikenteen turvallisuusviraston määräyksellä. Määräyksillä voidaan ottaa käyttöön myös uusia tarkastuskohteita sekä vahvistaa menetelmät näiden tarkastamiseksi. On selvää, että katsastuksessa tullaan jatkossa kiinnittämään entistä enemmän huomiota esimerkiksi kuljettajaa avustavien järjestelmien tarkastukseen. Tällä hetkellä ongelma on kuitenkin se, että tarkastukseen käytettävät laitteet ja järjestelmät ovat vielä varsin alkeellisia. Komissio on

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

teettämässä aiheesta tutkimusta, joka on tarkoitus julkaista lähiaikoina. Trafi seuraa tiukasti kansainvälistä kehitystä ja on valmiina tekemään tarvittavia muutoksia heti kun siihen mahdollisuus.

Katsastustodistuksen mukanapitämisvelvoitteen poistaminen

Hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus, ettei katsastustodistusta tarvitsisi enää pitää mukana ajon aikana, sillä katsastustodistuksen tiedot ovat saatavilla sähköisesti. Poliisihallitus kannattaa ehdotusta, mutta huomauttaa, että katsastustodistuksesta on saattanut olla ajoneuvon omistajalle hyötyä seuraavaa katsastusajankohtaa harkitessa.

LVM huomauttaa, ettei katsastustodistuksesta olla kokonaan luopumassa, vaan ainoastaan vaatimuksesta pitää se mukana ajon aikana. Ajoneuvon omistajat voivat siis jatkossakin tarkastaa seuraavan katsastusajankohan (rullaavan katsastuksen myötä viimeisen katsastuspäivän) katsastustodistuksesta tai esimerkiksi Liikenteen turvallisuusviraston sähköisestä palvelusta.

Katsastusaikavälin harventaminen

Katsastusaikavälistä säädetään ajoneuvojen liikennekelpoisuuden valvonnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1245/2002), eikä se suoranaisesti liity käsiteltävään hallituksen esitykseen. LVM on kuitenkin valmistellut myös kyseisen asetuksen muuttamista ja asetusmuutosluonnos on ollut lausuntokierroksella hallituksen esitysluonnoksen kanssa. Asetusmuutosluonnoksessa katsastusaikaväliä harvennettaisiin nykyisestä niin sanotun 3-2-1-mallin mukaisista aikaväleistä 4-2-2-2-1-mallin mukaisiin aikaväleihin.

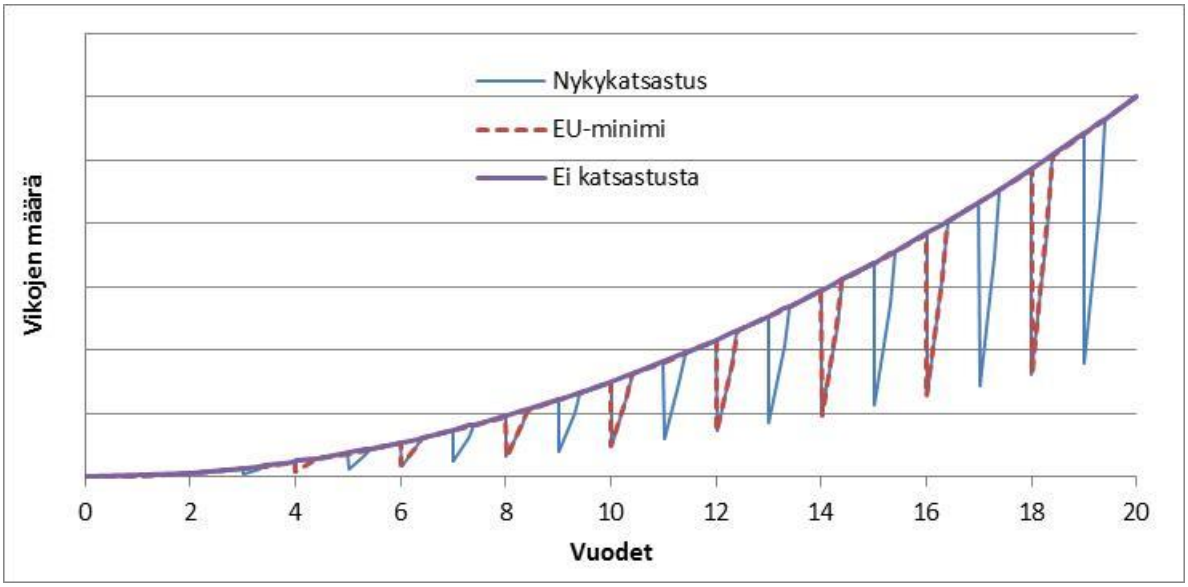
Usea lausunnonantaja onkin lausunnossaan kiinnittänyt huomiota lähinnä katsastusaikavälin harventamiseen liittyvään esitykseen. Lausunnonantajista Liikenneturva, Autoalan Keskusliitto, Autokatsastajat (AK) ry, Moottoriajoneuvojen Katsastusmiehet (MKM) ry ja YKL pitivät 4-2-2-2-1-aikavälimalliin siirtymistä liian pitkälle menevänä muun muassa liikenneturvallisuussyihin vedoten.

LVM toteaa, että liikenneturvallisuusvaikutuksia on arvioitu kattavasti asetusmuutoksen valmistelun yhteydessä. Myös LVM:n näkemyksen mukaan katsastusaikavälien harventamisella saattaa olla pieni liikenneturvallisuutta heikentävä vaikutus. Vaikka tekniset viat ovatkin liikenneonnettomuuksien aiheuttajana verrattain harvoin, tapahtuu tällaisia onnettomuuksia kuitenkin lukuisia jokainen vuosi. Osa näistä onnettomuuksista olisi voitu estää, jos ajoneuvoa olisi huollettu tiheämmin esimerkiksi katsastuksessa tulleiden velvoitteiden myötä.

Määräaikaiskatsastustoiminnalla ei kuitenkaan millään voida varmistaa ajoneuvojen jatkuvaa liikennekelpoisuutta ja tästä syystä katsastustoimintaa lisäämällä ei voida merkittävissä määrin vaikuttaa ajoneuvojen teknisistä vioista johtuviin onnettomuuksiin. Ajoneuvojen kunto heikkenee jatkuvasti sen käytön ja ikääntymisen myötä. Katsastuksilla ja niiden yhteydessä tehtävillä huoltotoimenpiteillä ajoneuvojen kuntoa kohennetaan vain

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

hetkellisesti. Alla oleva kuva havainnollistaa ajoneuvojen vikojen määrän kehitystä ajoneuvon ikääntyessä. Kuva havainnollistaa sitä, ettei ajoneuvojen vikaantumista voida katsastustoiminnalla poistaa.

Kuva 1. Malli vikojen esiintymisestä henkilöautoissa katsastusten välillä. Katsastuksessa ei havaita kaikkia vikoja, vikaantuminen nopeutuu ajoneuvon vanhetessa ja katsastus vaikuttaa ajoneuvon kuntoon vain noin 4 kuukauden ajan.

Ajoittain tehtävä katsastus on käytännöllinen tapa varmistaa, että ajoneuvojen kunto on riittävällä tasolla liikenneturvallisuuden näkökulmasta. Katsastustoiminnalla saavutettava lisäys liikenneturvallisuudessa vähenee katsastusaikavälin tihentyessä. Liikenneturvallisuutta voitaisiin lisätä nykyisestä edellyttämällä ajoneuvojen määräaikaiskatsastuksia esimerkiksi kuukauden välein. On kuitenkin päivänselvää, että tällöin liikenneturvallisuuden lisääntymisestä saadut hyödyt olisivat pienemmät kuin lisäämisestä koituvat kustannukset. LVM:n kustannushyötyanalyysin perusteella myös nykyisellä katsastusaikavälillä hyödyt jäävät merkittävästi alhaisemmalle tasolle kuin siitä koituvat kustannukset kansalaisille. Katsastusaikavälin harventamisella säästettäviä resursseja voitaisiin ohjata tehokkaammin liikenneturvallisuutta edistäviin toimenpiteisiin.

Lausunnonantajista AK, MKM ja YKL katsoivat, että aikavälin harventaminen nostaisi katsastusten hintoja. Väite perustuu ilmeisesti ajatukseen, että katsastusten harvenemisen myötä vähenevä liikevaihto paikattaisiin katsastushintojen nostolla. LVM toteaa, että katsastusalan kilpailutilanne on viime vuosina kohentunut merkittävästi ja tämä ehkäisee tehokkaasti yritysten mahdollisuutta paikata menetettyjä tuloja hintojen nostolla. Alan liikevoitot ovat kuitenkin viime vuosina olleet sen verran hyvällä tasolla, ettei hintoihin näyttäisi sisältyvän korotuspainetta, vaikka yksikkökustannukset hiukan nykyisestä nousisivatkin.

Edellä mainitut AK, MKM ja YKL arvioivat myös katsastusverkoston harvenevan nykyisestä. LVM pitää mahdollisena, että ala joutuisi sopeutumaan väheneviin katsastusmääriin asemaverkostoa harventamalla. Katsas-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

tusasemien määrä onkin noussut viime vuosina selkeästi ja asemilla näyttäisi olevan jo nykyisillä katsastusmäärillä jonkin verran ylikapasiteettia. Harvennukset kohdistuisivat LVM:n arvion mukaan suurille ja keskisuurille kaupunkiseuduille, joissa ajoneuvojen keski-ikä on huomattavasti muuta Suomea alhaisempi. Näillä alueilla katsastusasemia on nykyisellään runsaasti, eikä asemien vähäinen harveneminen vaikuttaisi asiakkaiden kokemaan palvelutasoon.

Lausunnonantajista erityisesti Autoalan Keskusliitto korosti katsastusaikavälin harventamisen vaikutusta korjaamo- ja huoltoalalle. On totta, että ajoneuvojen korjauksia ja huoltoja suoritetaan nykyisin varsin usein katsastusten yhteydessä. Katsastus on muodostanut luontevan hetken tehdä säännöllisiä huoltoja. Katsastusten harventaminen ei kuitenkaan suoraan tarkoita, että näistä huolto- ja korjaustoimenpiteistä luovuttaisiin. Valtaosa kansalaisista huolehtii riittävällä tavalla ajoneuvojensa kunnosta, mikä tarkoittaa sitä, että tarvittavat korjaus- ja huoltotoimenpiteet suoritetaan katsastusvelvollisuudesta riippumatta. Täten Autoalan Keskusliiton esittämä arvio korjaus- ja huoltotoimenpiteiden vähenemisestä on roimasti ylimitoitettu.

Lausunnonantajista YKL katsoi, ettei katsastusaikavälin harventamisesta arvioitaessa ole huomioitu ympäristövaikutuksia. Tämä ei pidä paikkaansa. LVM on kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen viitaten arvioinut, että ajoneuvojen kunnon heikkenemisestä johtuvat ympäristöhaitat lisääntyvät erityisesti vanhoilla, yli kymmenvuotiailla ajoneuvoilla. Tutkimuskirjallisuudessa on arvioitu, että määräaikaiskatsastusten yhteydessä suoritettavalla päästömittauksilla saavutetaan kaikista paras hyötysuhde juuri vanhoilla ajoneuvoilla. Tämä tukee LVM:n esitystä katsastusaikavälin harventamisesta alle kymmenvuotiailta autoilta.

Lisäselvityksessään AK on kertonut, että komissio olisi esittänyt katsastusdirektiiviin nykyistä esitystä tiheämpiä katsastusaikavälejä, mutta eräät jäsenvaltiot eivät tähän suostuneet. Todellisuudessa sekä neuvosto että parlamentti katsoivat, ettei katsastusaikavälien kiristykselle ole esitetty riittäviä perusteita, mutta kompromissina päädyttiin siihen, että jäsenvaltiot saavat halutessaan asettaa tiukempia vaatimuksia. Suomen kanta valmistelun yhteydessä oli se, ettei tiukennukselle ole tarvetta ja kansallinen liikkumavara tulee säilyttää. Suomessa yli kymmenvuotiaiden ajoneuvojen osuus liikennesuoritteesta on isompi kuin monissa muissa maissa, mistä syystä vanhojen ajoneuvojen katsastuksiin kannattaa kiinnittää enemmän huomiota.

<u>Katsastusajankohdan määräytyminen kilometriperusteisesti</u>

Liikenneturva nosti lausunnossaan esiin mahdollisuuden edellyttää katsastuksia ajettujen kilometrien perusteella, aikaperusteista katsastusaikaväliä täydentäen tai korvaamalla se kokonaan. Aihetta on käsitelty myös useassa lisäselvityksessä.

Kilometriperusteinen aikavälien harventaminen olisi periaatteessa mahdollista toteuttaa, mutta siihen liittyy joitakin käytännön ongelmia. Ensinnäkin katsastusdirektiivi edellyttää joka tapauksessa katsastamaan ajoneuvot määräajoin, eikä tästä voida poiketa, vaikka katsastusajankohdat määräy-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

tyisivät kilometriperusteisesti. Täten olisi otettava käyttöön sekä aika- että kilometriperusteinen malli, jolloin katsastukseen olisi tultava tietyn kilometrimäärän täyttyessä, kuitenkin viimeistään direktiivin edellyttämän aikavälin puitteissa. Päällekkäisten mallien käyttöönotto olisi todennäköisesti kansalaisten näkökulmasta sekava ja lisäisi epätietoisuutta oikeasta ajankohdasta. Jo pelkän aikaperusteisen mallin muistaminen on osoittautunut jossain määrin vaikeaksi. Lisäksi päällekkäiset mallit lisäisivät hallinnollista työtä.

Kilometriperusteisen järjestelmän valvonta olisi myös nykyistä aikaperusteista mallia haasteellisempaa. Katsastusvelvoitteen valvonnassa ollaan mahdollisesti siirtymässä kohti automaattista valvontaa, kun tieto esimerkiksi katsastuksen voimassaolosta ja maksetuista veroista voidaan lukea suoraan rekisterikilvestä. Kilometriperusteista katsastusaikaväliä ei tällä hetkellä voisi valvoa muuten kuin manuaalisesti poliisin toimesta. Poliisin rajallisista resursseista ja vähenevästä perinteisestä liikennevalvonnasta johtuen tätä kehitystä ei voida pitää kannatettavana.

Lisäksi jotkin viat kehittyvät riippumatta siitä, onko ajoneuvolla ajettu vai ei. Jotkin jarruviat kehittyvät jopa herkemmin silloin, kun ajoneuvoja ei käytetä. Tähän on moni lausunnonantajakin viitannut lisäselvityksissään.

LVM katsoo, että kilometriperusteisella katsastusaikavälien määräytymisellä voitaisiin saavuttaa joitain etuja verrattuna nykyiseen aikaperusteiseen malliin, mutta LVM:n arvion mukaan saavutettavat hyödyt jäisivät koituvia haittoja pienemmäksi. LVM ei pidä kilometriperusteisen katsastusajankohdan määräytymisen käyttöönottoa tällä hetkellä tarkoituksenmukaisena.

Rullaava katsastus

Myös katsastusajankohdan määräytymisestä säädetään ajoneuvojen liikennekelpoisuuden valvonnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa, eikä se täten liity käsiteltävään hallituksen esitykseen. Kuitenkin osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota niin sanottuun rullaavaan katsastukseen, jonka käyttöönotto sisältyi lausuntokierroksella olleeseen asetusmuutosluonnokseen.

Lausunnonantajista AK piti huonona katsastusaikarajan muuttumista neljästä kuukaudesta yhteen kuukauteen ja katsoi muutoksen vaikeuttavan katsastusajankohdan muistamista. LVM huomauttaa, ettei tällaista muutosta olla esittämässä. Rullaava katsastus tarkoittaisi sitä, että ajoneuvon voi käydä katsastamassa vapaavalintaisena ajankohtana, kuitenkin viimeistään edellisen katsastuksen mukaan määräytyvänä viimeisenä katsastuspäivänä. Katsastusaikaraja siis kasvaisi nykyisestä neljästä kuukaudesta neljään, kahteen tai yhteen vuoteen, ajoneuvon iästä riippuen. Viimeisen katsastuspäivämäärän voisi tarkastaa helposti esimerkiksi katsastustodistuksesta tai Liikenteen turvallisuusviraston sähköisestä palvelusta.

Osa lausunnonantajista katsastukset saattavat keskittyä nykyistä enemmän tiettyyn aikaan vuodesta. LVM toteaa, että katsastusajankohdassa on jo nykyisellään mahdollisuutta hyödyntää neljän kuukauden liukumaa, eikä tämä ole painottanut katsastuksia tiettyihin aikoihin vuodesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

Tienvarsitarkastukset

Lausunnonantajista AK totesi, ettei tienvarsitarkastusten lisääminen ole mahdollista poliisin resurssien rajallisuudesta johtuen. LVM huomauttaa, ettei tienvarsitarkastusten lisäämistä ole ehdotettu käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä tai missään muussakaan käynnissä olevassa katsastussääntelyyn liittyvässä uudistuksessa.

Laura Eiro
Yksikön johtaja, hallitusneuvos

Joel Karjalainen
Ylitarkastaja

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi